

Schenking tussen echtgenoten: herroeping post mortem

nieuws
legal, particulier, tax,

17 januari 2024

Schenken vormen een gewild hulpmiddel voor vermogensplanning, waarmee u de mogelijkheid heeft om bezittingen over te dragen aan iemand die u nauw aan het hart ligt. Deze band van genegenheid is één van de drie cruciale elementen om te spreken van een geldige schenking. Een schenking vertegenwoordigt namelijk een overeenkomst tussen minstens één gulle schenker en minstens één dankbare ontvanger. Tussen deze betrokken partijen vindt vervolgens een directe overdracht plaats. Deze overdracht is in principe onherroepelijk en wordt gekruid met de intentie om vrijgevig te zijn, de wens om iets te geven (in plaats van te verkopen), wat we de '*animus donandi*' noemen. Wat met de vrijgevigheid tussen echtgenoten?

Onherroepelijkheid van de schenking is de basis

In de wereld van schenkingen komt er een opmerkelijk beschermingsmechanisme in actie, met name de onherroepelijkheid van schenkingen. In essentie is het de bedoeling om niet terug te keren op uw schreden, met slechts een paar zeldzame uitzonderingen die het Burgerlijk Wetboek biedt. U hebt wellicht al de voorwaardelijke toon opgemerkt in de bewoordingen "in principe onherroepelijk". Wanneer we deze nuance combineren met het idee van intentionele vrijgevigheid, komen we tot de kern van deze bijdrage: schenkingen tussen echtgenoten.

Opmerkelijk genoeg lijkt de wetgever, als het om schenkingen tussen echtgenoten gaat, zelfs enigszins emotioneel te worden. Ze worden namelijk behandeld met een soort van voorkeursbehandeling, in tegenstelling tot andere schenkingen. De basis van deze bijzondere behandeling ligt in de '*animus donandi*'. Aangezien de schenking zich afspeelt binnen het huwelijk, worden ze verondersteld van nature een nobel doel te dienen: het waarborgen van voldoende middelen voor de langstlevende echtgenoot na het overlijden van de schenkende echtgenoot.

Dans van de echtgenoten: echtelijke bescherming en

herroepingsrecht

Ondanks al het voorgaande heeft de wetgever ook aandacht besteed aan het voorkomen van mogelijke misbruiken. Artikel 4.240 van het Burgerlijk Wetboek onthult de sleutel tot deze bescherming. Soms kan een echtgenoot-schenker zich immers laten leiden door emoties of gemanipuleerd worden door de andere echtgenoot. Het is essentieel dat we de schenkende echtgenoot beschermen tegen zichzelf. Daarom behouden schenkingen tussen echtgenoten, wanneer ze buiten een huwelijkscontract worden gedaan, altijd de mogelijkheid voor de schenker om deze te herroepen.

Het is overduidelijk dat deze herroepingsmogelijkheid in tal van situaties als een welkome uitweg heeft gediend, vooral wanneer een huwelijk op de klippen dreigt te lopen. Misschien verrassend, maar deze herroeping is buitengewoon flexibel en vereist geen strikte vormvoorwaarden. Ze kan worden ingeroepen bij de ontbinding en vereffening van de huwgemeenschap na echtscheiding, maar ook pas bij het overlijden van de begunstigde echtgenoot. Zolang de schenkende echtgenoot in leven is, behoudt deze de mogelijkheid om de schenking te herroepen. Met andere woorden, een schenking tussen echtgenoten wordt pas echt onherroepelijk na het overlijden van de echtgenoot-schenker.

Schenken buiten of binnen het huwelijkscontract

Een belangrijk detail dient opgemerkt te worden: we hebben het hier over schenkingen tussen echtgenoten, die buiten het kader van een huwelijkscontract plaatsvinden. De echtgenoten zijn in dat geval per definitie gehuwd onder het stelsel van scheiding van goederen. Dergelijke schenkingen kunnen op elk moment en zonder opgaaf van redenen worden herroepen.

In schril contrast hiermee staan schenkingen die in het huwelijkscontract zelf zijn opgenomen. Deze schenkingen zijn net zo onherroepelijk als het huwelijksvermogensstelsel waarin ze zijn ingebed. In dit geval biedt enkel de procedure voor het wijzigen van het huwelijkscontract, of in het uiterste geval, het veranderen van het huwelijksvermogensstelsel, een mogelijke uitweg.

Persoonlijk herroepingsrecht en terugwerkende kracht

Het recht om een schenking te herroepen is strikt persoonlijk, en het kan niet door anderen worden uitgeoefend, zoals erfgenamen van de schenker of schuldeisers.

Dit recht om een schenking te herroepen heeft betrekking op de openbare orde en blijft intact tot aan het overlijden van de schenker. Interessant genoeg kan de schenker, na een echtscheiding, ervoor kiezen afstand te doen van dit recht tot herroeping. Het verliest namelijk zijn status als een kwestie van openbare orde na de ontbinding van het huwelijk.

De herroeping van een schenking vindt plaats met terugwerkende kracht, wat betekent dat alle rechten die de begunstigde heeft verkregen en eventuele overdrachten van het geschonken goed ongedaan worden gemaakt. Als gevolg hiervan komen de geschonken goederen volledig

vrij en belanden ze terug in het bezit van de schenker, zonder enige fiscale last.

Wat denkt de fiscus?

De combinatie herroepbaarheid en terugwerkende kracht heeft onlangs geleid tot een interessante zaak voor het hof van beroep te Gent.

De Vlaamse belastingdienst (Vlabel) was namelijk van mening dat de juridische terugwerkende kracht geen invloed zou hebben op de erfbelasting, en daarom beschouwden ze de geschonken goederen nog steeds als onderdeel van de nalatenschap van de ontvanger. Bovendien werden twijfels geuit over de geldigheid van herroeping, vooral als deze pas na het overlijden van de ontvanger wordt ingeroepen. Vlabel meende dat deze techniek mogelijk als fiscaal misbruik kan worden beschouwd. Daarnaast was de Vlaamse fiscus van oordeel dat, ongeacht herroeping, de goederen nog steeds tot het vermogen van de overledene behoren. Dit komt door de nieuwe regels in het Burgerlijk Wetboek, die bepalen dat de terugwerkende kracht alleen toekomstige gevolgen heeft, tenzij anders is overeengekomen.

Het Gentse hof van beroep heeft deze kwestie echter ontkracht in haar uitspraak, waarin het benadrukte dat de geldigheid van de herroeping duidelijk werd aangetoond. De herroeping is een persoonlijk recht van de schenker, dat op elk moment kan worden uitgeoefend, zelfs na het overlijden van de begunstigde. Dit is een gevestigd juridisch principe, dat in het verleden ook al is bevestigd door de fiscale administratie.

Bovendien heeft de herroeping zowel juridisch als fiscaal terugwerkende kracht, met betrekking tot de erfbelasting. Volgens het hof, daarin gesteund door vooraanstaande juridische deskundigen, is dit kenmerkend voor schenkingen tussen echtgenoten. Als gevolg hiervan maken de betreffende activa geen deel meer uit van de nalatenschap. In ieder geval moet voor het bedrag van de herroepen schenking een schuld van hetzelfde bedrag als passief in de nalatenschap worden aanvaard.

Conclusie

Schenkingen zijn een waardevol middel voor vermogensplanning, met de onherroepelijkheid als basisprincipe. Schenkingen tussen echtgenoten genieten speciale aandacht en kunnen buiten een huwelijkscontract altijd worden herroepen. Dit herroepingsrecht is persoonlijk, verliest zijn openbare orde-karakter na een echtscheiding en heeft terugwerkende kracht. Het Gentse hof van beroep heeft bevestigd dat herroeping zowel juridisch als fiscaal effect heeft, waardoor geschonken activa buiten de nalatenschap vallen.

Eveline Smet *senior manager legal*
e.smet@atern.io

Check atern.io/nieuws voor
meer finance, tax en legal
nieuws.

aternio